ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਚੁਨੂ ਗਾਇਰੀ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3669-3670/2015)

26 ਜੁਲਾਈ, 2019

[ਐੱਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 - ਐੱਸ.302 - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਲੇਖ21 - ਜਵਾਬਦੇਹ-ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਸੀ-ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਯੂ/ਐਸ.302 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਕਰਨਗੇ - ਅਸਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਐੱਨ. ਓ. ਐੱਸ. 1 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ-ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 302 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਨ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਹਨ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨੂੰ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: 1. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡੀ 'ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤਕ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਲੱਭਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। [ਪੈਰਾ 4.1] [848- ਜੀ - ਐੱਚ; 849- ਏ - ਡੀ]

2. ਹੁਣ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੇ

ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾ ਕੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 5] [849- ਡੀ - ਐੱਚ]

3. ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢੇ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ. ਇਹ ਬਿਨਾ ਕਹੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ *ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਬਨਾਮ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, (2012)6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 228 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,* ਕਿ ਚਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ, ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸਬੰਧਤ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਥਿਤ ਅਰਜ਼ੀ' ਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 7] [850-ਬੀ-ਈ]

ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਬਨਾਮ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ **(2006) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 228: [2012] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 599 - ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2012] 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 599 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 7

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3669-3670/2015.

ਡਬਲਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 09.06.2006 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2003 ਦਾ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 9709 ਅਤੇ 2007 ਦੇ ਐੱਮ. ਸੀ. ਨੰਬਰ 2954 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 05.12.2008 ਦਾ ਆਦੇਸ਼।

ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਕੌਲ, ਏ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ **ਐੱਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੇ.** ਦੁਆਰਾ ਡਿਲੀਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

1. ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 9709/2003 ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਉਰਫ ਸੋਮਬਰੋਮ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 9.6.2006 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਮਿਤੀ 5.12.2008 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਕਿ ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਉਰਫ ਸੋਮਬਰੋਮ ਦੀ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਵਿਧਵਾ, ਜੂਨੂ ਗਾਇਰੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ,

ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ -ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਉਰਫ ਸੋਮਬਰੋਮ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਛੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ।

2.1 ਇਹ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਬਿਜਨੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਇਲਾਮੈਲਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 8ਵੀਂ ਮਦਰਾਸ ਮਿਲਟਰੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲਗਭਗ 3 ਵਜੇ ਭਵਾਨੀਪੁਰ ਆਰਮੀ ਕੈਂਪ ਲੈ ਗਏ। 00 ਸਵੇਰੇ 1 ਵਜੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਗੁਰੀ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ 2 ਵਜੇ ਭਵਾਨੀਪੁਰਗਾਓਂ ਨੇੜੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

2.2 ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਮੂਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾ। ਆਪਣੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਭਬਾਨੀਪੁਰ ਆਰਮੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਕੈਂਪ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਲਿਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਪਤੀ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 30.08.2003 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 3:50 ਵਜੇ ਵਾਪਰਿਆ।

2.3 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 4.4.2005 ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬੋਂਗਾਈਗਾਓਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਤੀ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਿਲਬਹਾਦੁਰ ਛੇਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸਾਮ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਿਲਬਹਾਦੁਰ ਛੇਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਜਨੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਫੌਜ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ।

2.4 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ - ਅਸਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ - ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅਸਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ - ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗੈਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਾ ਸਕਣ।

2.5 ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਧਵਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਨਾਬਾਲਗ

ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਸਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਐੱਨ. ਓ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 1 ਅਤੇ 3-ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ, 8ਵੀਂ ਮਦਰਾਸ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗੀ।

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੂਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ-ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

4. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੇਵਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਹੈ।

4.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਉਰਫ ਸੋਮਬਰੋਮ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਉਰਫ ਸੋਮਬਰੋਮ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਿਲਬਹਾਦੁਰ ਛੇਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਲੱਭਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

5. ਹੁਣ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਆਖਰਕਾਰ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮੇਸ਼ਵਰ ਗਾਇਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾ ਕੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਡੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

7. ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ

ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਹੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਬਨਾਮ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ (2012)6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 228* ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ, ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸਬੰਧਤ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਥਿਤ ਅਰਜ਼ੀ' ਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰੇਗੀ।

8. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਖੇਪ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate